INQUISITIO PHILOSOPHICA INAUGURALIS DE LAPIDE SOLIS.

QUAM,

Præside DEO T. O. M. omnis luminis in cognitione naturali Auctore ac Sapientiæ Thesauro,

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JACOBI TRIGLANDII, I.F.I.N. SS. THEOL. DOCT. ET IN ACAD. LUGD. BAT. PROFESSORIS. ECCLESIÆ IBIDEM PASTORIS.

NEC NON

Amplissimi Senatûs Academici Consensu, & Celeberrimæ, ac Subtilissimæ Facultatis PHILOSOPHICÆ *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS, in Philosophia,

JUXTA AC

Liberalium Artium Magisterio,

Omnibusque Insignibus, ac Prærogativis ritè, solenniter, & MORE MAJORUM consequendis.

Placidæ omnium Censuræ exponit, & ab omnibus Philosophantium objectionibus defendere suscipit

JOHANNES GALE Lond. Anglus

Ad diem 2. Julii, loco, horâque solitis.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud ABRAHAMUM ELZEVIER.
Academiæ Typographum. M DC XCIX.

SENECA

NOn, quia difficilia ſunt, multa non audemus, ſed, quia non audemus, difficilia ſunt.

Vitæ Morumque integritate, Facundiæ & Comitatis decore, ac Eruditionis præstantia Clarissimo, Vigilantissimo, summoque Viro PHILOSOPHO

D. D. WOLFERDO SENGUERDIO.

Liberalium Artium Magistro, Philosophiæ, & Juris utriusque Doctori Acutissimo, subtilissimo, illiusque in Illustri, quod Lugduni Batavorum est, Athenæo, Professori Ordinario, Facillimo, Diligentissimo; Naturæ Ruspatori sedulo: Philosophiæ Experimentalis Cultorum facile Principi ac Coryphæo

maximo; Veritatis Philoso-
phicæ Vindici strenuissimo,
Prudentissimo, Invictissimo;
Consiliis Parenti, studiorum
Philosophicorum Præcepto-
ri, & Consummatori Unico;
omni amoris, reverentiæ, &
gratitudinis genere, ætatem
colendo, honorando,

Hancce Disputationem Inauguralem,
ut grati animi indubitatum σημεῖον,
& debitæ observantiæ
σφραγῖδα

Offero, Inscribo, ac Consecro,
omni animo, & affectu

JOHANNES GALE,
Phil. Candidat.

INQUISITIO PHILOSOPHICA INAUGURALIS, DE LAPIDE SOLIS.

ΠΡΟΟ'ΙΜΙΟΝ.

gnari omnes naſcimur, & multi, imo plerique rudem amant ignorantiam potius, quàm aliquem adhibeant laborem ut ſe ipſos ex ejus liberent captivitate; patiuntur ſe excæcari, ac æternis inſcitiæ vinculis ligari; quod majus eſt, ſibi miſeris hoc in ſtatu conſtitutis, gratulantur, & eos, qui revera maturiori uſi ſunt ſapientiâ, derident, ac ſtultitiæ inſimulant, cum tamen ipſi ſint cæci, non videntes miſeriam ſuam. Ab hiſce non longè recedunt, qui à limine vix ſalutant Philoſophiæ ſacrarium; ac ſcaturientem inde placidam animi quietem, debitâ cum mentis intentione haud ſatagunt; qui ubi vix,

imo vix ad superficiem pervenerunt, ex cortice dijudicant, & veros Philosophiæ cultores, interiora Naturæ mysteria penetrantes, acerbissimis prosequuntur opprobriis; quorum lingua est sapientiorum flagellum quasi, etiamsi iis nocere nequeat, secundum illud Senecæ, Non refert, quam multa in illum conjiciantur tela, cum sit nulli penetrabilis. *Secundum illos, Philosophi incipiunt insanire, si modò paululum ab eorum sententiis aberrent, & si vires intendant in contemplatione, vel explicatione, alicujus quod vulgo impossibile, vel paradoxum videtur, statim stulti, ac vani nominantur. Quidam Philosophiæ quidem operam dant, non autem propter se, sed propter aliud, unde & eam negligenter admodum pertractant, eamve, quasi per se inutilem disciplinam rejiciunt, præjudicatâ mente abrepti statuentes, illam subtiles modo disputatiunculas continere; nil commodi ex eâ sperandum; ac temporis nimium solidæ, ac perfectæ (si quæ sit ex eorum mente) cognitionis rerum, ad Philosophiam pertinentium acquisitioni impendendum; unde quasi canes è Nilo vix labra admoventes, extremove attingentes digito, tandem tantum non habent de Philosophia, quantum umbra corporis de corpore: quales satius foret nunquam ad Philosophiam fuisse admissos; nam nihil intelligentes putant se multum intelligere, & imitantes Claudium Cæsarem, qui lites solebat dirimere unâ parte tantum auditâ, & sæpe neutrâ, judicia ferunt de rebus quas vix, imo non omninò intelligunt; nec, ut ex ipsorum vel scriptis, vel colloquiis colligere facilè est, norunt quid Philosophi de iis statuant; Exemplum erit* LAPIS SOLIS *quem rident, ac rejiciunt, quasi Poëtarum foret figmentum, ac chimæra, cum tamen ejus utilissima ac*

pro-

profunda sit sapientia, quam qui consequitur, jure habeatur felix, ne dicam fortunæ bonis beatus. Hujus itaque Lapidis examen, subsequentis nostræ disquisitionis inauguralis lemma esto; vituperatores interim discant reprehendi ab Aristotele, qui paucis inspectis ferunt sententiam; discant à Jureconsultis, improbari ut iniqui qui judicant totâ lege non perspectâ.

CAP. I.

In quo continetur Historica Lapidis cognitio.

§. 1.

Lapis ille Solis (sic dictus quia alia per illum metalla, in solem i. e. aurum transmutari censentur) quem communi nomine vocant Philosophicum, seu Philosophorum (quia iis tantum & Lapis, & ejus innotuit usus) ut infinitæ penè inter Filios Artis æstimatur virtutis, sic etiam plurimis insignitur nominibus; Aliis à materia ex quâ educi, vel componi censetur, Tinctura metallorum, in genere dicebatur; cum solâ in regione metallica quærendum arbitrarentur. Alii, ut artem obscuritatibus involverent, per synecdochen, ab aliquâ metallorum specie, illi nomen imposuerunt, ut quando Æs, Plumbum, Stannum, &c. appellatur. Nonnulli, & inter cæteros Aristoteles, in libro de secretis secretorum (si modo is liber Aristotelis est) Lapidem animalem, nec non & vegetalem, nuncupant; forsan quia ex regno animali, vel vegetabili habendum putant. Vel propter facultatum ac munerum analogiam, dicitur, Ovum Philosophorum, & Ovum Metallicum; quia ut ovum est princeps pars conceptionis in animalibus, sic concipiunt in metallorum transmutatione, totum opus ab illo dependere Lapide, seu (secundum Pythagoram, si Marcello fidendum sit) Fabâ. Nuncupatur etiam Theriaca, Toxicum, & Venenum Philoso-

pho-

phorum; eo quia subitò coagulat, & fixat eorum argentum vivum, quasi interimendo. Chymici, quibus sacer principiorum ternarius numerus Sal præ Sulphure ac Mercurio æstimantes, nobilem Lapidem nobiliori Salis nomine insigniêrunt; & forsan eò magis, quia (ut D. Boyle Expertissimus Chymicus dicit) salia præcipuæ, & activissimæ sunt partes eorum, quæ Chymici ex mixtis corporibus extrahunt; nam aliquod magis activum, quam hic est Lapis, dari negant. Aliis dicitur Hyle i, e, rerum omnium principium; & Universalis Medicina, quia concipitur in se habere perfectiones, & non solummodo metalla ignobiliora, in nobiliora convertere, sed etiam, omnes morbos, & imperfectiones ab animalibus, & aliis corporibus abstergere; & quia in eo omnia sunt, Zibeth dicitur. Nominatur etiam Philosophorum Secretum, Sanctus-Unicus, Lac Virginis, Æreus Lapis, Thirnius Lapis, Magnesia, Lapis gemmæ, Liberorum, Aureus, Xelis per conversionem silex, Xidar eâdem conversione Radix, Atrop quoque per conversionem Porta, &c. Sed de voce hæc suffecerint, omnia enim ejus nomina, & diversas appellationes recensere tædiosum nimis, ac frustraneum foret.

§. 2. Quod considerationem primo meretur loco, Lapidis hujus subjectum est, ex quo vel educatur, conficiatur, vel quocunque demum modo præparetur. Quodnam verò illud sit, cognitu difficillimum est, & non nisi paucis constat; & inter præcipuos hujus Artis scriptores, qui Lapidem se habuisse profitentur, multum disceptatur. Alii enim asserunt esse in regno Animali, indeque quærendum, in Sanguine, Spermate, Sudore, Urina, Crinibus, Fimo, Ovis, Serpentibus, Bufonibus, Araneis, &c. Alii in Vegetali, ut in Arboribus, Plantis, Floribus, Foliis, Fructibus, Radicibus, Herbis, &c. sed hos deridens Senior, si talibus, inquit, diceretur, Ovis peperit hominem, aut volatilia parturiunt pisces, aut palma portavit mala granata, responderent utique, Fabulam narrasti; non generant res nisi sibi similia, & non fert unaquæque arbor nisi fructus suos. Similiter & Rogerius Baccho in speculi cap. 3. admiratur illorum hominum stultitiam, dicens; Mirandum est igitur, quod vir providus intentionem, fiduciamque suam in rebus animalibus, & vegetalibus collocet, quæ tamen longè separa-

tæ

tæ ſunt, cum tamen longè proximiora Mineralia reperiantur. Ita etiam (Aur. Tract. de lapid. Philoſo.,) Lapis noſter Baſilio Valentino teſte, non creſcit ex rebus combuſtibilibus. Ille namque, ipſiuſque materia, ab omni ignis periculo tutus, & immunis eſt. Quo circa eundem in rebus animalibus quærere deſiſtito ---. Si quis vero in rebus vegetabilibus --- lapidem noſtrum quærere voluerit, ille ex ſupra poſitis cauſis non minus errabit, quam ille, qui ex animali quodam, ingentem aliquam rupem conficere conetur. Alii etiam in mineralibus laboravère, qui videntur propius ad verum ſubjectum accedere; ſed & hi iterum inter ſe diſputationis reciprocarunt ſerram; Nonnulli putantes magnum illud ſecretum in ſolo contineri Mercurio; quos tamen longiſſimè errare pronunciat Aldimarus, hac adverſus illos armatus ratione, quia ex ſola materia patiente, ſine ſulphure agente, non perficitur. Alii igitur in Mercurio cum Sulphure mixto. Alii in ſolo Sole. Alii in Mercurio & Venere. Alii in Salibus, Atramentis, & Aluminibus, ſolventes cum ipſis, aut eorum aquis Solem, Lunam, aut alia metalla. Alii in Mercurio cum Sole, vel Lunâ. Alii in Arſenico, & Auripigmento. Alii in mineralibus mediis dictis, ut Marchaſitâ, Thuciâ, Magneſiâ, Antimonio, & ſimilibus, & quot fuere in hac arte diverſi inquiſitores, ac ſtudioſi, tot ferè diverſa adſignata ſubjecta; ſecundum illud, *quot capita, tot ſenſus*: ex magno enim numero Philoſophorum qui ſeſe hujus artis indagationi dederunt, perpauci inter ſe conveniunt; vel enim diverſum eligunt ſubjectum, vel operationem diverſo inſtituunt modo, vel aliquas ſaltem variant circumſtantias, ut vix duo (ſaltem ut videtur) in eadem poſſint navi inveniri.

§. 3. Sed quantumvis diſputent de ejus materia prima, omnia tamen quotquot ſunt uanimiter divinam quaſi illi concedunt naturam, ac incomparabilem virtutem; nam, facto rubeo Lapide omne corpus tingit ad perfectionem, inquit Alphidius: & ut docet Magiſter. Bon. in fin. 5. capituli, non ſolum alterat, ſed etiam in inſtanti transmutat, & abſque violentia permiſcetur rei alterabili, cum ſpoliatione omnium ſuperfluorum, & aduſtibilium. Ille omnia metalla in aurum convertit, & eſt ſicut forma, auri habens virtualiter, & activè omnes diffe-

rentias, & passiones, quas habet aurum minerale. In genus vegetale admirabiles exercet operationes, omnes enim plantas, arbores, frutices, suffrutices, & herbas, tempore veris magno, ac miro suo calore vivificat, illarumque vim vitalem corroborat, & excitat: Et si hujus Solaris Lapidis aliqua quantitas in aqua dissolvatur, & in cor, seu centrum trunci vitis injiciatur, flores & folia nascentur, fructusque mense Maijo producet, &c. Sed præprimis tres habet hic Lapis præ aliis lapidibus virtutes: Primò, Mercurium crudum in igne positum, & quælibet alia metalla in verissimum Solem, meliorem omni naturali, convertit, ut docent Rosarius, & Morienus in translatione novâ. Secundò, homines in suavitate, & juventute conservat, ab iis repellendo cunctos languores, & morbos, & omnes ferè incurabiles infirmitates mulcet, ac dispergit; vitæ terminum procrastinare concipitur. Hinc aliqui putant Adamum, Methuschaëlem, & alios primi seculi homines, non potuisse tamdiu vixisse, absque sancti hujus Lapidis adminiculo; & quid aliud fabula illa Medeæ Æsonem filium Jasonis in juventutem restituentis. Saturni Cælo patri suo genitalia abscindentis, & in mare projicientis, ex quorum sanguine & maris spumâ commixtis nata est Venus. &c. quæcunque sunt hujus generis aliæ; quid aliud dico, nisi hunc lapidem illæ fabulæ respicere possunt, nam

Omnes ex læso depellit corpore morbos
Sive sit humanum, sive metalliferum.

Tertio, ut nihil deficiat quod secreti hujus admirationem augere queat, Lilius addit, quod vitrum malleabile faciat, (quod etiam refert Plinius lib. 36. cap. 26.) & quod ex mille perlis una prægrandis, & naturali similis ejus ope posset componi. Præterea lapidum pretiosorum ægritudines, seu imperfectiones, aut diminutiones vel perspicuitatis, vel coloris, vel duritiei, vel ponderositatis, curat & perficit, & ad virtutem naturalem, imo perfectiorem reducit, ac (ut habet Albertus Magnus lib. I. Min. cap. 1.) unum in alterum transmutat: quibus mille aliæ ab Autoribus adduntur, sed harum præcipuarum nunc mentionem fecisse sufficiet.

§. 4. Nunc, ut nihil prætermittatur quod videtur ad generalem hujus Lapidis historiam pertinere, de origine & progres-

su

ſu artis, ex quorundam ſententiâ dicendum venit. Vincentius igitur Bellovacenſis primum hujus artis principium ab Adamo, primo hominum parente, petit, à quo, per multos traduces, tractu temporis ad Apoſtolicum Dominicum pervenit, cui etiam ſe multum debere ingenuè fatetur; cui ſententiæ illi videntur aſſentire, qui ſupponunt veteres, ac primæ hominum proles eâ arte, ſuam tamdiu continuaſſe vitam. Alii verò maluerunt, Adamo quidem hanc artem fuiſſe notam, ſed tamen poſtea in oblivionem abiiſſe, & ab illa oblivione ab Hermete h. e. Mercurio (qui dicebatur Triſmegiſtus, quia fuit & Rex, Sacerdos, ac Philoſophus, ſeu (ut refert Suidas) quia de Trinitate loquutus fuit in Deitate) Artis chimicæ Principe inſtauratam fuiſſe, quemadmodum Bernardus Treviſanus vult in libro ſuo de Miracul. Chemic. Ipſum verò Hermetem non putant ex ſe habuiſſe, & inveniſſe artem illam, ſed didiciſſe ex lapideis quibusdam (Bernardo loco citato ſeptem numero) tabulis, quibus inſcriptæ fuerunt ſeptem liberales artes à nonnullis ſapientibus ante diluvium, & quas tabulas reperierat Hermes in Hebron, ut refert Joan. Franciſcus Pica Mirandulæ Comes lib. 2. de Auro cap. 2. Sed Aros in Epiſtolâ ad Regem Meſſohe putat Deum hanc artem revelaſſe filiis Iſraël, ad arcam Domini decorandam auro, & perficiendam; Bernardus autem judicat Hermetem omnes à diluvio præceſſiſſe in hujus artis inventione, Hermetemque alios plurimos eam docuiſſe per libellum, quem inſcripſit Smaragdinam Tabulam. Joan. Franciſc. Pic. Mirand. propriam ſuam traditurus ſententiam dicit, Ego verò quantum à Græcis Latiniſque Autoribus colligere potui, comperio artem antiquiſſimam quidem, ſed paulo ante Trojanum bellum, utpote vetuſtiſſimis illis Græcorum temporibus ejus mentionem, ſub involucris fabularum, & ænigmatum nebulis indicatam; ſic Eryſthei mala cupientis aurea juſſum Michaël Peſellus interpretatur, ſic Jaſonis in Colchos navigatio declaratur apud Suidam, ut non auream Phryxi pellem, ſed membranam arietinam, quâ faciendi auri facultas deſcriberetur, quæſitum ierint Argonautæ: quanquam non me fugit Varronem id tribuiſſe velleribus pecudum; Strabonem hirſutis pelliculis ovium, quibus auri colligerentur ramenta de fluviis --- Cæterum ars faciendi aurum Græcis Autoribus ferendane accepta ſit, an à Per-

 ſis,

ſis, Ægyptiis, cæteriſque nationibus, quæ orienti ſoli propinquiores habentur, manaverit, non ſatis habeo compertum: Quanquam & in Perſis Hoſtanem, ---- pariterque comperi Democritum apud Græcos principem chemicæ facultatis, in oriente verſantem ab Ægyptiis, à Perſis, ab Indis, multa didiciſſe:---Hic poſt Rhetorica, Hiſtorica, Phyſica, Mathematica, ſcripſit & Chemica, necnon & Medica, quæ Conſtantino Imperatori dedicavit. Olympiodorus quoque Alexandreus & Platonicus, & Ariſtotelis Interpres Chemica ſcripſit. ---- Theophilum alioſque prætercam, & ipſum Zoſimum, Alexandreum Philoſophum, qui de arte compoſuerit duo de triginta volumina; quorum omnium præcepta ſolent in Democritum referri, qui fuit naturæ ſolertiſſimus indagator, & beneficio longiſſimæ ætatis, nam ſupra centum vixit annos, multa deprehendit quæ literatorum vulgus latuere: ----Depopulata verò Græcia, & poſt inclinationem Rom. Imperii, deſolatâ Italiâ, Barbararum gentium crebris vaſtitatibus, cum receptæ colique ceptæ literæ fuiſſent à Mauris & Arabum populis, in eam quoque linguam multa artis chemicæ volumina tranſlata ſunt, ex quibus & ipſi quoque Mauri, ii præcipuè qui Bethicam incoluere, compilaverunt libros, & operam quoque & impenſam non recuſarunt. Hinc & Avicenna, & Rhaſis, & Geber, & Arabum denique Philoſophorum numeroſa turba, de rebus chemicis edidere volumina, quos aliquo poſt tempore & Vincentius, & magnus Albertus, & alii plurimi ſecuti ſunt. Sed hæc ex Mirandula; & quæ protulimus ad hiſtoriam ſufficiant, in cujus narratione, Autorum modò communiores ſententias, & opiniones memini, propriam autem tacui, inſtitutum enim noſtrum non eſt perfectam, & omnibus numeris conſummatam concinnare hiſtoriam; ſed ideo tantum, quia perpauci legunt Autores, qui in hoc verſabantur pulvere, non inane opus putavi, antequam ad ipſum me accingerem propoſitum, generalia quædam ex aliis referre Autoribus, ne Lectores nimis ignari theſium & dogmatum, quæ à filiis artis tenentur, ſtatuuntur, nudi, vel ac imparati ſatis ad hujus diſſertationis lectionem accederent; poteſt etiam brevis hæc collectio aliquem præbere uſum iis, qui curioſiores ſunt, ac cupiunt ſcire quid alii de hoc Lapide ſenſerint, & unde originem traxerit; tales enim aliquando vel non habent uſum bibliothecæ ſcriptis

de

de hoc ſubjecto refertæ, vel ſi habeant, ſæpe occaſio & otium ſcripta illa legendi, & evolvendi non ſuppetit. Sed ad ipſum feſtino, quod ſuſcepi, negotium.

CAP. II.

In quo agitur de natura Metallorum.

§. 1.

Propoſitum ut perſequerer, & ad ea venirem quæ de Lapide dicenda erunt, de Metallorum natura quædam prælibanda veniunt, nam, ut bene docet Nicolaus Flamellus in ſummario ſuo Philoſophico: Qui Metallorum cognitionem, certamque ſcientiam, quomodo videlicet inter ſe invicem tranſmutentur, impetrare ſatagit, is ante omnia ſcire neceſſum habet, qua ex materia proveniant, & quomodo ſimul etiam in mineralibus ſuis formentur. Qui enim planè ignorat 1°. ex qua materia metalla oriantur. 2°. quibus modis, ac quâ ratione natura procedat in earum productione. 3°. in quæ conſiſtat mutua Metallorum differentia, aut quid ſit quod illa ſpecificet; huic inquam impoſſibile eſt ut rectè judicet, an metalla in ſe mutuo tranſmutari queant; nec unquam ſperandum eſt, talem poſſe (quibusvis utatur modis, ac artibus, hujus metamorphoſεῶs medium invenire; totum enim opus hiſce eſt accomodandum. Hæc igitur tria ſuo ordine explicanda erunt.

§. 2. Primò, de Metallis dicturo duplex ſe offert eorum materia, Remota ſcil. & Proxima (quibus aliqui addunt tertiam, quæ Media vocatur, & à Gaſton. Clav. in Apolog. Argyr. & Chryſop. ſic deſcribitur, materia metallorum media in viſceribus terræ ea eſt, quæ vi cauſæ efficientis ex elementorum prima miſtione in aliquod medium tranſit, quod nondum tamen eſt materia proxima: quod medium eſt veluti quid informe, nec certam in natura habet ſpeciem: quod quid ſit ab Auctoribus non eſt traditum.) Materia Remota, ſunt quatuor elementa Peripateticis, vel materia primi, ſecundi, & tertii elementi Nobil. Carteſio; vel quomodocunque voces, uno verbo eſt, materia illa omnibus corporibus cum metallis communis; cui

ſententiæ nemo Philoſophorum (quod ſciam) contrariatur, ſed de Materia Proxima (quam Gaſt. Clav. loco ſupra citato ſic deſcribit, Materia metallis proxima ea eſt, quæ nullarum aliarum mutationum interventu à cauſa efficiente perficitur, & proximè formam metallicam induit, nondum tamen eſt metallum, ſed aliam habet à metallo formam, & unica ſola illius mutatione forma exſurgit.) diſceptatur: Laurentius Ventura Venet. de ration. conficiend. Lap. Phil. cap. 1. 3. 10. Robertus Vallenſis de Veritat. & Antiquitat. Chemic. Art. Gerardus Dorneus Art. Chemiſt. lib. 1. cap. 9. Albertus Magnus compend. de ort. &c. metallorum, necnon & Specul. Chem. cap. 2. Johan. Magir. Phyſiol. Nat. lib. 5. cap. 1. Molinæus Phyſic. lib. 5. cap. 6. & alii non pauci ſtatuunt eſſe Mercurium cum Sulphure mixtum; quam etiam Menander Johannis Baptiſtæ du Hamel. lib. 2. de Foſſilibus cap. 9. adſtruit ac defendit variis, ſed futilibus admodum rationibus, ſcil. dicit, Metalla omnia in hoc ſolvi; eorum proprietates hydrargyro convenire, quia poteſt in aqua ſtygia exſolvi, calcinari, metallorum colores induere; & teſte Plinio in venis Auri & Argenti copioſè inveniri; his addit morbos quibus foſſores laborant ex argento vivo oriri &c. ſed ego hiſce, vel ſimilibus argumentis nunquam inducar ad hanc ſententiam amplectendam; nam hydrargyrum eſſe metallorum materiam non videtur; cum ejus ſit proprium pleraque metalla ut Aurum, Argentum, Plumbum, Stannum, exſolvere, unde Plinius illud nominat rerum omnium venenum: Nam cuncta exedit, & pervadit vaſa, permanens tabe dira. Alii nonnulli volunt ſolum Mercurium eſſe proximam metallorum materiam, ut Bernardus Treviſanus de Alchem. part. 3. dicens, Materia metallica conſtat ex ſolo Mercurio frigido & humido crudo, in quo ſunt etiam elementa quatuor, &c. Quidam Mercurio ac Sulphure Salem addunt; ſed hiſce ſepoſitis opinionibus uſquedum ratione ſolidâ aſſertæ fuerint, judicamus proximam metallorum materiam, ſeu ſperma, ut loquuntur, eſſe materiam terreſtrem, ad quietem magis, quàm ad motum diſpoſitam, cujus particulæ ſpeciali modo diſpoſitæ, figuratæ, ſibique mutuo connexæ ſunt, indeque peculiarem, & ſpecificam Lapidi huic naturam largiuntur. Sententiæ huic concors admodum experientia eſt, Nobiliſs. enim

Boy-

Boyle Obſer. de generat. ſtanni, referens quod accepiſſet ab aliquibus foſſoribus, dicit, Cum omne quod poterant metallum ex grandi terræ mole, ex fodinâ ſtanni effoſſâ eruiſſent, reſiduum ingentibus cumulis Aeri expoſuiſſe, ac intra viginti vel triginta annorum ſpatium, ita denuo ditatum reperiſſe, ut rurſus id ipſum cum lucro elaboraverint. Sc. tractu temporis illa materia terreſtris, ac illæ particulæ, quæ prius de metallo nihil participarant, ſtanni naturam induebant, particulis ejus motu vario abreptis, indeque ſpeciali ratione configuratis, diſpoſitis, ſibique ita adaptatis, uti ſpecifica ſtanni natura exigit; præter hæc enim nihil aliud iis accidere poterat. Neque enim tranſmutationem hujus materiæ in ſtannum dubiam quis reddere poſſet, concipiendo fumos, exhalationes, vel quidquid aliud particulas ſtanni intercipientes, exhalando è terra, cui effoſſa moles illa erat commiſſa, particulis ſtanni huic communicaſſe, dum in auras ipſi abirent fumi; cum ſtanni partes, exhalationibus intermiſtæ, æquè imo prius, & magis terræ (quam prius pervadere debebant quàm ad effoſſam molem adſurgere valerent) ſeſe ingeſſiſſent, iis copioſiores ad, & inhæſiſſent, indeque non minus, ſed uberiores educi potuiſſent, quàm ex ipſiſſima hac mole; cujus tamen oppoſitum docuit eventus. Neque etiam tanta opus fuiſſet temporis morâ, neque tot annorum intervallum fuiſſet requiſitum, ſi modo particularum ſtannearum communicationi, non autem generationi fuiſſet locus. Fruſtra etiam foret excipere, non de novo generatum eſſe ſtannum, ſed fuiſſe relliquias, poſt ſeparationem præcipuarum partium ſtannearum, quaſi in cineribus reſiduas, & ab operariis, non ſatis exquiſitè exhauſtas, vel eductas; nam ut paulo poſt refert D. Boyle, Artifex tam peritus in ſeparandis metallicis partibus à cæteris mineræ ſtanneæ fuit, ut non poſſet ſine admiratione ſpectari quàm exigua corpuſcula valeret ab ingenti mole terræ ſeparare; non potuit tamen aliquid metalli exinde habere, antequam per aliquod tempus imo plures annos accumulata ſervabatur. Hanc etiam ſententiam confirmat Jonſtonius de Foſſil. cap. 1. ubi refert, quod in Suecia limus ruber paluſtris, uno anno ſoli expoſitus in bonum ferrum abeat: non quod illa materia venis ferreis ditetur, ſed in ferrum abeat, quod idem eſt ac in ferrum mutetur. Quibus addi poteſt quod Cæſalpinus lib. 3. de

Metal-

Metallis cap. 6. dicit, terram metallo inanem quæ eruitur, dum vena effoditur, totam procedente tempore in venam converti; quæ testimonia, ac observationes sententiæ hujus stabilimento sufficere videntur.

§. 3. Sed quia (cunctis adstipulantibus) materia hæc seipsum movere nequit, nec consequenter variam illam partium dispositionem sibi ipsi concedere, alia desuper requiritur, & consideranda venit causa, efficiens puta & metalla generans; præter cujus essentiam, inquirendum quomodo natura in metallorum generatione procedat; ubi haud minus variant Doctorum sententiæ, quàm in præcedentibus. Nonnulli hæc exposituri recurrunt ad principia seminaria, putantes eandem esse rationem metallorum ac viventium; imo metalla viventibus annumerantes, concipiunt vivificari à spiritu universali; quæ sententia vigilantis cerebri somnium videtur: quis enim unquam probare sustinebit Platonicum illum universalem spiritum, vel animam mundo inesse. Alii videntes insolubilia huic sententiæ posse objici argumenta, judicaverunt semina illa omni vitâ privanda, & operationes fieri per numeros efficacissimos. Alii iterum per occultam aliquam vim; quorum omnium explicationes, vel ipsis Autoribus occultas & ignotas puto. Nolo Paracelsistarum, Chymicorum, aliorumve sententias referre, cum nulla earum probabilis haberi queat; easque recensendo, & refutando, prolixitate nimiâ non modó peccarem; sed quod obiter, & perfunctoriè agendum hic venit; ex professo tradere viderer; ac de metallis potius quam de Lapide Solis agere. Quod itaque res est, ut dicam, naturalem, immediatam, verèque efficientem metallorum causam, occultam esse judico, nec fortè ulli mortalium hactenus accuratè perspectam, & verè cognitam, ac vix fore ut manifesta ulli evadat; generaliter quidem, uti circa alias quas natura generationes, vel mutationes efficit, motus efficiens eorum causa haberi poterit; specialius fortè ignis subterranei activitas, fumus & vapor ejus; sed cujus specificæ hæc sint naturæ, quomodo operentur &c. ingenue fateor me planè ignorare; experientiam quidem, & usum operariorum in fodinis non mihi suppetit, & qui eam habent, simili premuntur ignorantiâ; plerumque enim metalla in interioribus terræ visceribus generantur, ad quæ nullâ hominum pertinaciâ potest

per-

perveniri: ad hæc autem exteriora, & versus terræ superficiem, subtilisata per terræ poros deferuntur, totum sc. ab igne subterraneo, Mercurio, aliisque succis acribus, terræ visceribus contentis, resolutum, quasi in vaporem convertitur, atque ita facilè per poros, ac mæandros terræ sursum defertur, ut docet Clarissimus, ac Incomparabilis Vir WOLFERDUS SENGUERDIUS, Phil. Nat. part. 3. cap. 15. de Metallis §. 4. Nec aliter sentit Nobilis Gallus Renat. Cartesius Princip. part. 4. §. 63. unde venas constituit, respondentes dispositioni pororum terræ; per hos autem deferri non possent metalla, nisi prius in subtilissimum aliquem halitum, & vaporem resolvantur. Utque metalla in terræ gremio efformata, in vapores conversa, & ignis subterranei actuositate impulsa, sursum evehuntur, & ad extimam terræ crustam deveniunt; similiter quoque poterit fumus, vapor, vel quo nomine indigitare quis voluerit, materia fermenti vicem sustinens, particulis terrestribus, metallicam, quam prius non habuit, naturam conciliare; delatisque sursum metallis, atque cum, vel etiam absque iis, fumo ejusmodi metallifico (sit venia verbo) si sufficiens ejus fuerit copia, poterit ipsa proximè sibi adjacentem materiam terrestrem, præprimis si, ad huic fermentationi obtemperandum, prædisposita utcunque fuerit, inficere, & in metallum convertere; cum autem longior requiri videatur ad hoc mora, ut, si metallifici expers fuerit fumi materia in metallum convertenda, eo prorsus inficiatur; vel, si ejusdem fumi & fermenti relliquiæ quædam in eâ superstites fuerint ut adaugeatur fermenti moles, vel materia hac infecta convenienter subigatur, justam partium figuram, & metalli naturæ convenientem acquirat dispositionem, non ilico glebæ è mineris erutæ, vel in iis hospitantes in metallum transformantur, sed tractu temporis, longiori intervallo. Huc facit quod Clar. Boyle l. c. refert, molem illam tum modò stannum subministrasse, atque ex parte in hoc fuisse conversum, postquam annos aliquot in acervis, & tumulis immota mansisset, atque ita activitati hujus fermenti, non alterius causæ motui, & impulsui exposita. Nec aliter videntur glebæ illæ, ac magnæ moles auri, quæ in Gallæciâ Hispaniæ regione, referente Justino, reperiuntur, nam in lib. 44. cap. 3. dicit; Auro quoque ditissima, adeo ut etiam

aratro frequenter glebas aureas exſcindant. Et paulo poſt; Sed ſi quando fulgure terra proſciſſa eſt, quæ in his locis aſſidua res eſt, detectum aurum, velut Dei munus colligere permittitur. Hæ inquam auri glebæ, vera ſi ſint quæ ferunt, vix aliâ ratione generari poſſe videntur (neque enim tantæ magnitudinis auri, omnium corporum ponderoſiſſimi, fruſta, quæ in imis terræ viſceribus generata ſupponerentur, ad extimam hanc cruſtam evehi ullâ poſſunt ratione) quàm fermento, & metallifico ejuſmodi fumo admiſſo, tractu temporis, ac pedetentim circumfuſam molem inficiente, ad fermentationem ſollicitante, eique naturam ſibi, puta, fermento convenientem concedente: & quomodo illa naturæ phænomena, quæ refert Alexand. ab Alexandro Genial. Dier: lib. 4. cap. 9. niſi hoc ſuppoſito explicari poterunt, ubi ait, Interque eas (h, e, vites quæ in interiori Germania intra Danubium ſunt) nonnullas, neſcio quâ cæli temperie, ſeu occultâ & cæcâ origine, vites exiſtere peculiari miraculo, & admirationis præcipuæ: quæ claviculos, & plerumque candicantia folia ex puro auro germinent, & ſimul coaleſcant, illoſque vidiſſe, ac manibus attrectaſſe, Regibuſque & ſummis Ducibus unâ cum palmite vitis rimoſo cortice, dono datos, ingenti miraculo fuiſſe: Quâ dico ratione, præſuppoſito vera eſſe, fidemque mereri hiſtoricam, quæ citata ſunt, horum explicari poterit generatio, niſi ſubtiles metallici admittantur fumi, metallificus ſpiritus, exhalatio, aut fermentum, quod communi aliarum particularum calore, ex lætificatâ, & humido covenienti imprægnatâ terrâ, divulſarum motu, ac torrente abreptum, vitis radices ſubit, inde cum materiâ nutritia verſus truncum, ramulorum extremitates &c. adigitur, ſuâ ſubſtantiâ inauret palmites, & folia; ſeceſſum facientibus particulis minus fixis, & ad exhalandum aptioribus. Vel etiam, niſi fermento metallifico, & ſpecialiter aurifico, multæ particulæ procuratâ fermentatione in aurum convertantur. Profectò ſi metalla fixa eſſent, & coagulata, radicem nulla ratione poſſent ingredi, ſed reſoluta, ac in fumos, ſeu halitus converſa, nihil impedit, quo minus hoc fieri potuiſſet.

§. 4. Tertiò circa metalla conſideranda venit differentia, quæ inter ea intercedit, undeque ea ſit derivanda. Sunt, qui metallorum diſcrimen à Planetarum derivent influentiis, concipientes eos

ſuas

ſuas in hiſce inferioribus exercere vires, alterum quandoque alterum debellare, & pro variò eorum influxu rerum generationes, interitus, ſpecificationes alterari, variare plurimum; innuit hoc quidam Germanus Philoſophus hujus ſententiæ in lib. de Lapid. Philoſoph. cap. 6. dicens, Et ex eo fieri poteſt aurum, argentum, vel aliud ſeptem metallorum, quatenus ipſi in coctione ſuâ aut purè aut impurè admiſcetur, juxta alicujus Planetæ proprietatem, qui tum in naturali iſtâ coctione per influentiam ſuam cæteros perrumpit. Sed nolo Planetariorum, & Aſtrologorum ejuſmodi deliramentis, quibus cunctis ſeſe deridendos propinant rationi litantibus, inhærere, cum fidem inveniant nullibi. Alii putant diſcrimen eſſe petendum à perfectiori vel imperfectiori admiſtione Sulphuris cum Mercurio; & quot occurrunt opiniones de primâ metallorum materiâ, vel productione, tot etiam ſunt de diſcrimine inter metalla intercedente. Vera autem, ac quæ omnium recentiorum Philoſophorum ſententia, eſt quod diverſa figura, partium diſpoſitio, ſoliditas, &c. ſola ſit cauſa omnis metallorum diverſitatis, quemadmodum nunquam ſatis Laudatus ac Celeberrimus Vir WOLF. SENGUERDIUS Phil. Nat. part. 3. cap. 15. §. 15. docet: idem etiam ſentit Renat. Carteſ. Princip. part. 4. §. 63. & cum eo Anton. le Grand Inſtitut. Phil. part. 6. artic. 8. §. 6. & Hiſtor. Natur. part. 5. artic. 1. §. 1. Pro hujus enim aſſertionis veritate militat cum ratio, tum quàm maximè experientia; nihil enim aliud occurrit in metallis (uti nec in aliis corporibus) præter materiam eorum & formam; materiam omnium metallorum eſſe eandem, probat quæ omnibus communis eſt extenſio, diviſibilitas, impenetrabilitas, aliæque communes affectiones, commune ſubjectum ſupponentes. Præterea metalla quâ metalla eadem ſunt, & in naturâ metallicâ ac materiali conveniunt; omne autem quod inter ea, uti & inter alia corpora, diſcriminis, & ſpecificationis intercedit, à formâ unicè petendum; hæ autem formæ metallorum nihil aliud ſunt, quàm variæ particularum diſpoſitiones, determinationes, configurationes, colorationes, durities, flexilitas, aliæque ejuſdem generis qualitates; minimè ſubſtantiale ſpecificans principium; utpote cujus nullum in metallis occurrit veſtigium, aut indicium; ſed etiam cum extenſumut extenſum, qualia ſunt

 me-

metalla, in substantiali extensionis naturâ conveniant potius, quàm substantialiter distinguantur; & quicquid sensus, cui fides omnis frustra denegaretur hac in parte, nihil discriminis nisi ratione accidentium, in metallis exhibeant; ac quodcunque efficiunt, unicè motu præstent.

§. 5. Atque hæc de metallorum naturâ in genere sufficerint; quia verò in sequenti capite adstruenda veniet possibilis reliquorum metallorum transmutatio in aurum, in specie pauca de auro dicenda restant; atque inquirendum quâ ratione Aurum ab omnibus aliis differat metallis. Statuo aurum constare ex particulis quàm arctissimè sibi mutuò annexis ac unitis, subtilissimos, & paucos intercipientibus poros, quo in genere ab omnibus aliis metallis distinguitur, exilitate pororum, eorumque paucitate; constat hoc exinde, quod aurum intra sui poros, crassiores Sulphuris non admittat particulas; neque etiam aquâ forti dissolvatur, si aliud præter hanc activum non concurrat; firmat idem auri præ reliquis metallis ductilitas, nam referente Plinio lib. 33. cap. 3. Nec aliud laxius dilatatur, aut numerosius dividitur, utpotè cujus unciæ in septingenas, quinquagenas, pluresque bracteas, quaternum utroque digitorum spargantur. Imo nonnulli asserunt, unicam auri unciam in bracteas diductam, decem terræ jugera cooperire posse; & referunt de Fabro in Angliâ (quo imperante jam mihi non occurrit) qui seram ex quadraginta partibus constantem efformavit, cui etiam clavem adaptavit, necnon catenam satis longam, ex auro, quæ cuncta exquisitissimæ bilanci imposita, quatuor granorum pondus non excedebant. Ex hac partium arctâ conjunctione omnes aliæ fluunt proprietates, quibus aurum ab aliis metallis differt, solo colore excepto, qualis etiam in nullo alio occurrit metallo; quidem æs, cui terra calaminaris admixta non est, auri colorem omnium maximè æmulatur, multum tamen est discriminis, ut facilè cuilibet metalla hæc ad examen revocanti, vel ad ipsum patet conspectum. Quum autem color ejusmodi, ut & omnes alii, dependeant à variâ dispositione, & configuratione superficiei, atque auri color neque prorsus sit flavus, neque etiam omninò rutilans, ac rubicundus, sed mediæ veluti conditionis inter illos; ac flavescens color, ut medius inter album & rubicundum, partium soliditatem, quâ radiis incidentibus sufficienter resistere, eosque vali-

dè

dè satis repercutere valent, consistat; ac desuper, in quantum de albedine participat, planam superficiecularum constitutionem exigat, cujus causâ simplicem radii patiuntur repercussionem, absque globulorum circa centra suâ circumvolutione; quatenus verò de rubedine, habet gibbosam partium superficialium constitutionem, quâ incidentes globuli cælestes, ubi repercutiuntur, circum centra gyrare coguntur: necessum est auri tincturam, ut inter flavam & rubicundam intermediam, in ipso supponere majorem partium extremarum collicularem, ac gibbosam constitutionem, quàm ad flavedinem requiritur, minorem verò quàm illud exigit, quod prorsus rubicundum erit habendum. Maximam desuper auro partium competere contiguitatem, summamque soliditatem, cum in laminas redactum subtilissimas, cujus nullum capax aliud est metallum, resistendo non tantum incidentes luminis radios reverberet, sed maximâ cum vividitate, scintillationem æmulante, aciemque visus perstringente; nullosque proinde radios, aut vix ullos intra sui poros detineat, suffocet, extinguat.

CAP. III.

In quo Possibilitas metamorphoseω̃s omnium metallorum in aurum adstruitur, ac probatur.

§. I.

NUnc præmissis iis, quæ possunt aliquid conferre ad meliorem, ac feliciorem quæstionis intellectionem, ad propositum; non autem est quod quis putet me explicaturum ex quâ materiâ & quibus modis ille Lapis præparari, ac componi debeat, nihil enim dicere constitui de regimine ejusdem, vel in genere, vel in specie, neque an ad regimen pertineat bonam habere radicem: vas opportunum: quis sit congruus modus imponendi Lapidem vasi: de vasis clausura: an furnus, qui Athanor appellatur, sit necessarius, & quis sit: de igne in operatione re-

quisito, qualis esse debeat: an vehemens, an lentus &c. an determinato tempore perficiatur Lapis: quomodo procedendum sit in metallorum transmutatione: de Lapidis utilitate: cur ex multis eum quærentibus pauci invenerint: quas habeat conditiones, & per quæ signa cognosci possit &c. qualia satis multa tradi solent à Chymicis, aliisque, prolixè admodum, occultè & quasi mysticè, hæc adumbrantibus; quo ita Lectoribus in sacrarium cognitionis hujus artis admissi viderentur, nec tamen ab iis intelligi possent. Sed tantùm quod Philosophicum est, hujus erit loci inquirere; an videlicet materia aliqua, vel Lapis dari possit, per quem reliqua metalla in aurum possent converti, sive de possibili metallorum transmutatione; illud saltem annitar demonstrare, metallorum naturam admittere mutuam transmutationem, & nullam dari repugnantiam in ipsâ re. Fieri hoc posse, factum ostendit, nam illâ arte caluisse Arnoldum de Villa nova, non pauci norunt, Johannes Andreas Jureconsultus de eo sic scribit: Nostris, inquit, temporibus habuimus Arnoldum de Villâ novâ in curiâ Romanâ summum Medicum ac Theologum, de quo scripsimus consilium de observatione jejunii, qui & magnus Alchimista, virgulas auri, quas faciebat, consentiebat omni probationi summitti. De Kelleio Anglo hæc refert Penotus Aquitanus: Pragæ, inquit, meo tempore idem ab Eduardo Kelleio factum in ædibus D. Aggesii Thadæi, ubi libram integram argenti vivi in purissimum aurum conversam guttulâ unâ pulveris rubicundissimi VIDI. Johannes Franciscus Picus Mirandulæ Comes, vir omni exceptione major, se multoties expertum fuisse metallorum transmutationem, atque aurum ex plumbo factum omni examini subjecisse testatur: imo, plus quàm viginti se tenere aurum conficiendi modos sanctè affirmabat, hinc illud Epitaphium, quod Romæ tumulo ejus inscriptum AURI EX PLUMBO COLLECTORI. Bernardus etiam Trevisanus, coram Reipublicæ Venetæ Duce, & aliquot Senatoribus, argentum vivum in aurum convertit. Theob. Hoghelande de nobili Scoto refert, qui Coloniæ Agrippinæ, anno 1603. coram aurifabris ferrum & plumbum in purissimum aurum convertebat, atque idem Basiléæ, & Argentorati fecit. Multa desuper alia sunt, ac tantorum virorum testimonia, ut impudentis foret, omnem iis fidem denegatam velle. Sed objecerit fortè quis, omnes

huic

huic arti & negotio navantes operam, aut plerosque saltem, Chymicos esse, quorum fides valde est suspecta, uti dixit non nemo, magnificè, ac gloriosè loquuntur.

Atque immensa cavi spirant mendacia folles.

Sed Philosophi non redolet sententias, etiamsi falsas, audaciter, & magni loquentiis rejicere, non ille est Philosophus, qui

Projicit ampullas, & sesquipedalia verba:

Sed qui suam sententiam rationibus confirmat, & contrarias iisdem mediis refutat; Philosophi enim contubernalis Ratio est, sine quâ vel minimum agere non decet. Sed Chymicorum fides si sit suspecta; quibus hac in re fidendum erit, an Misochymicis? an Pseudochymicis? an iis qui planè ignorant quid illâ arte perfici queat: qualis obsecro judex futurus in iis quæ controvertuntur, num ille qui nihil de jure percepit, vel nihil de eo novit; neminem latet, quàm feliciter puer rusticus, qui nihil de Romanâ linguâ audivit, illâ utentes intelligere queat; quam venustè, ac succinctè Logicus demonstrare possit, omnes angulos trianguli æquivalere duobus rectis; vel trianguli rectanguli, quadrata laterum, æqualia esse quadrato quod describitur a latere rectum angulum subtendente, omnes norunt. Artifici perito credendum in suâ arte; neque fides facilè ulli denegandа, nisi fallendo ipsam reddiderit ipse suspectam; ubi plures diverso tempore, diversisque in locis similia referunt facta, historicam iis denegatam velle fidem, æquitati, ac charitatis judicio foret adversum.

§. 2. Sed quemadmodum Philosophum non decet, talia testimonia, nisi ratione contra nitente, absolutè rejicere; ita quoque non illud est Philosophari, testium fidei unicè sese committere, aut sepositâ ratiocinatione, solis aliorum relationibus fidere, iisque modo adserta sua firmare. Quoitaque, quod Philosophi est præstem, quid ratio de possibili metamorphosi metallorum doceat videndum. Supposito itaque verum esse quod ante dedimus demonstratum, videlicet metalla à se mutuo differre, non ratione substantialis naturæ, sed tantum respectu accidentium & modorum, substantiæ eorum inhærentium; cumque hæc in duplici sint differentiâ, quædam videlicet adeo arctè subjectis suis connexa, ut ab iisdem divelli, vel abesse nequeant; alia verò tam firmum cum subjectis nexum non involventia; hæc separabilia, illa vocantur inseparabilia; ac

metal-

metallorum discrimen non sit petendum ab ejusmodi accidentibus, quæ à corporeâ mole, ut accidentium illorum subjecto, inseparabilia sunt; cum hæc communia omnibus metallis sint attributa, horumque respectu metalla eadem potius sint specie, quam diversa; sed omnem metallorum differentiam accidentia illorum seperabilia efficiant, puta major minorve durities, mollities, rigiditas, flexilitas, soliditas, porositas, hic illeve color, & tinctura, aliæque modificationes, & particularum terrestrium, metalla componentium, determinationes, à corporeâ, eorum mole quâ tali, separabiles; neque ulla, in ullo corpore, concipi queat separabilis dispositio, quin hoc ipso quod separabilis esse statuatur, introducto motu sufficienti, & impulsis, naturæ corporum particulari convenienter, satis validè eorundem partibus, ipsa destrui, & nova in ejus locum substitui queat dispositio & forma; consequens est nullam metallo alicui dispositionem & formam inesse, quin eâ privari, & alterius metalli essentiâ donari queat, adeoque possibilem esse metallorum dictam transmutationem, & auri ex alio metallo generationem. Neque est quod quis objiciat, metalla, si priorem formam (h, e, accidentia) exuant, ob præexistentem in illis subjectis determinationem, hanc potius, quàm aliam induere posse: Verum enim hoc esse lubens concedo, unde etiam experimur corpora, ubi mutationem subeunt, non in quodlibet converti, sed in ea modò quæ cum hac prædispositione congruunt; indeque difficillimam evadere corporum in oppositæ priori naturæ conversionem; adeoque metallorum transmutationem haud levi negotio perfici; certum interim est, uti specificas rerum formas, & dispositiones mutari experimur, similiter quoque prædispositiones eorundem subjectorum destrui, novasque posse introduci; eandemque materiam, uti apta magis erat ad priorem formam recipiendam, propter priorem prædispositionem; ita quoque propter novam hanc prædispositionem, eversâ priori, eam facilius alterius, quàm prioris metalli naturam induere posse. Frustra quoque foret ad appetitum, vel inclinationem metallorum ad certam formam recurrere, cum in rebus ratione destitutis, appetitui & inclinationi propriè dictæ locus non sit; & si quæ daretur, cum natura in sui non vergat interitum, inclinatio ad optimam formam, puta auri, quàm

ad

ad aliam quamcunque in metallicis corpusculis admittenda foret, adeoque eorum quæ auri non habent naturam, ad formam auri; qualis inclinatio, transmutationi adjumento potius foret, quam eam redderet difficiliorem. Præterea, cum materia indifferenter sese habeat ad omnes formas (non simul, sed successivè) recipiendas, ut probavit Celeberrimus Vir WOLF. SENGUERD. Phil. Natur. part. 1. cap. 3. de Materia. §. 18. & illæ omnes formæ à motu oriantur, ut ibid. cap. 5. §. 1. Cartes. princip. part. 2. §. 23. non video, cur, adhibito motu requisito, variæ dispositiones partium (unde formæ oriuntur) metallorum, non possent alterari; & cum ille motus, ejusque determinatio, dependeat à causâ efficiente, datâ causâ, quæ hîc erit Lapis, Solis dictus, secundùm specialem quam habet auri naturam agente, aut fermenti instar motum determinante, mutationem regente, & quasi specificante effectum, specialiter determinabit partes metallorum; quæ determinatio & dispositio partium, cum non possit non convenire cum efficiente, aut ejusdem operandi ratione, auri formam, & naturam specialem efficere debebit.

§. 3. Posito verum esse (quo nil etiam certiùs datur) ex eodem agente, eodemque patiente, iisque eodem prorsus ratione operantibus, & activitatem recipientibus, eundem necessariò sequuturum effectum; nihil profectò naturæ rei magis erit conveniens, quam metallorum possibilis transmutatio: Eandem enim auri & reliquorum metallorum esse materiam in genere, nemo inficias est iturus. Imo aurum specialius cum reliquis metallis, quam aliis convenire corporibus, communis metallorum gravitatis excessus, præ aliis, docet; unde & materiam auri, aliis haud raro inesse, nemo negabit, argentum ipsum omni auro inesse vario pondere affirmat Cæsalpinus; & Vidi, inquit Albertus Magnus, aurifibram quæ per silicem discurrebat, degenerasse in argentum, cum ad aliud lapidis mollioris ac rarioris genus pervenisset. ibi materia eadem fuit, diversa autem efficiens causa. Et Jonston. refert de vena plumbi, in Sclavonia, quæ in argentum quadragesimo transit anno; & squamma æris sicca in anno in aurum. Quum autem materia ejusmodi seipsam transmutare non potuerit, necessum est aliquam illius mutationis causam extitisse; nihil autem vetat, quin eadem adhuc in naturâ detur; cum communis omnium, quæ accidunt in materia mutationum, causa motus existat, qui esse

haud desinet, sed in eâdem quantitate in universo manet. Eâdem itaque admissâ efficiente causâ, idemque transmutationum illarum subjectum, uti eorum admittenda erit possibilis transmutatio, ita quoque aliorum metallorum in aurum. Regeret forte quispiam, ejusmodi transmutationem non extra, sed in mineris contingere, 1. quia naturam ibidem potius, quàm aliis in terræ locis circa metallorum effectiones actuosam experimur. 2. Quia in iis, transmutationis latitat fermentum, aut quod Chymicis dicitur Philosophorum Elixir, seu Mercurius, vel Helmontii Alkahest. Sed in promptu ad hæc est responsio, quantum enim ad prius, naturam in mineris præcipuè metalla generando, qui ibidem fit transmutationem procurare concedo; sed eam, quod illic præstat, etiam alibi & extra mineras perficere, non posse, nego; non enim naturæ operationes, certis adstrictæ sunt locis, ita ut nec alibi possent peragi. Quodque in mineris sola videtur operari natura, idem quoque extra mineras, arte perfici posse, negandum non erit, cum eo in casu, ars non esset effectum productura, vel omninò contra vel absque naturæ concursu; sed quod sola præstitura non esset natura, id artem effecturam, quæ naturæ famulatur ignem regendo, vasa præparando, &c. putamus illam opus absolvere; & naturam multa efficere arte sibi ancillante adjutam; quæ aliàs nunquam posset, omnes norunt: præsertim Medici, Agricolæ, &c. Quod ad posterius, præter omnem rationis speciem supponeretur, fermentum, sive materiam transmutationem specificaturam, unicè in mineris occurrere; ut enim, experientiâ teste, nulli corporum speciei, aut determinatæ essentiæ particulis, fixas natura adsignavit sedes, quas non excedunt, ita quoque probabile non videtur, fermentum ejusmodi in mineris unicè reperiri, ibidemque in occulto manere. Sed instant Adversarii, si fermentum illud, aut quæcunque fuerit specificans materia detur, quæ valeat metalla quævis in aurum convertere, quia ipsum auri naturam ac essentiam purissimam habet, eâdem ratione etiam valeret, omnia corpora, & omnem materiam terrestrem in aurum transmutare; nam æquè reliquis corporibus ac metallis fermenti loco inservire posset, ut in aurum abeant. Sed regero, disparem prorsus esse utriusque rationem, nec sequi, quod urgere videntur; res enim mutandæ, quidem in genere conveniunt cum eo, in quod convertendæ sunt, non autem inter se con-

con-

conveniunt, neque æqualiter approportionatæ sunt specificæ illi naturæ quam mutatione acquirerent. Altero enim in casu, materia quasi inhabilis, prorsus indisposita, rudis, & inepta, est ad auri naturam induendam; alio verò in casu, puta, in metallis, aliqualis prædispositio est, & major eorum cum auro congruentia, quam cæterorum corporum: Quare si fermentum illud, vel Solis Lapis, materiam illam inhabilem in aurum transmutaret, etiam crearet secundariè ac mediatè, qualis creatio non est creaturis tribuenda. Præterea, causa efficiens operatur, non tantum pro sua activitate, sed etiam pro receptivitate patientis, (ut dicunt Philosophi) quodcunque autem corpus non potest eâdem facilitate recipere illam naturam auri, nec æquè aptum ad hoc existit. Sed huic iterum objiciunt Antagonistæ, quod si omnia corpora, non sint æqualiter apta eandem recipere formam, igitur falsum est quod §. 2, hujus capitis ut verum assumsi, sc. omnem materiam, sese indifferenter habere ad omnes formas; sed peccant illi in confusione corporis ac materiæ, nam per materiam intelligimus extensionem, sine formâ, sive materiam, simpliciter spectatam nullo habito respectu ad formam, & sic materia simpliciter spectata, verè indifferens est ad quamlibet formam, sed corpus est materia cum formâ, nunc materia æquè facile potest hanc quàm illam formam suscipere, quia concipitur adhuc nullam quasi habere; corpus verò cum habeat formam ut aliam suscipiat, requiritur vis priorem destruens, igitur, illa vis in corpore requiritur, quæ in materiâ non requirebatur.

§. 4. Sed ne ulterius probando, vel ab objectionibus Adversariorum, nodos in scirpo quærentium, vindicando, immoremur rei satis per se perspicuæ, quid magis in naturâ familiare & obviam, quàm rei unius speciei in aliam commutatio? vel (ut rectiùs ac distinctius loquar) quid sæpius in naturâ contingit, quam mutatio & quasi translatio rerum ex una specie in aliam à priore diversam? species enim ipsa non mutatur in aliam speciem, hoc enim absurdum foret statuere; sed res unam speciem exuant & aliam induant, vel potius specificam priorem essentiam amittunt, & novâ ditantur, & nullâ magis re ipsa quasi natura delectari videtur, quàm continuâ rerum conversione, absque interruptione procedente vicissitudine, & rerum in aliam speciem quasi translatione. Si ipsam attenderimus animalium generationem, nutritionem, accretionem, ea evi-

 den-

dentiſſimam hujus nobis ſpeciem præbent. Quæ alimentorum habent rationem, ex non corpore ſpecifico animalis, in ejusdem convertuntur ſubſtantiam, dum vitæ erant expertia, viventis partes evadunt, & de illâ ſuo modo participant; annon panis convertitur in Chylum? Chylus in ſanguinem? ſanguis in muſculos? fibras? nervos? oſſa? carnem? &c. & hæc omnia moriente animali in vermiculos? hi in pulverem? pulvis in gramen? gramen in Chylum? ſanguinem? lac? carnem? &c. vaccæ, hæc iterum in hominis vel alterius animalis ſubſtantiam? an igitur ſola metalla communi naturæ legi ſoluta erunt? quomodo illa dum naturalia, ſupernaturalia fiunt? fætidus, tenebricoſus, ac impurus fumus extinctæ candelæ, nullo negotio, mutatur in lucidiſſimum ac purum ignem, & annon metalla omnibus naturæ ac artis viribus, poſſunt in ſe mutuo tranſmutari? imo certè, ex ferro Æs facile fit. Nimirum ſi ferrum (ſunt verba Anton. le Grand. Inſtitut. Phil. part. 6. artic. 8. §. 7.) in atramentoſam, & vitriolatam aquam conjiciatur, ejus ſuperficies rubeſcit, ex qua ſubinde pulvere abraſo, ſi illud igne fundatur, in Æs evadet. Argentum etiam vivum in plumbum converti poteſt. Quippe (inquit le Grand loco citato) ſi redacto in cinerem plumbo, ſeu Lithargyro, aceti Phlegma infundatur, & paucæ deinde hujus aceti guttæ in argentum vivum aquâ forti diſſolutum infundatur, illud ſtatim in vaſis fundum ſubſidet, pulveris inſtar, qui igne fuſus in plumbum convertetur. ſi itaque hæ aliæque innumeræ in univerſo accidant mutationes, rerumque in res alterius ſpeciei converſiones, quas inter major diverſitas, & oppoſitio veluti intercedit, quàm inter aurum & reliqua metalla, quid ni & cætera metalla in aurum convertibilia ſunt habenda? Plinius (quem tamen haud rarò decipere, vel deceptum, lubens agnoſco) Hiſtor. Nat. lib. 35. cap. 17. refert, ſolo contactu ſtrigiles, veſtes, & calceamenta, lapidea fieri, an ergo impoſſibile erit tantis conatibus ex plumbo vel alio metallo aurum facere? & ſi perpendamus admirandas planè quas Chymici producunt operationes, ac mutationes, magis forſan poſſibile videbitur; nam D. Boyle Chymiſt. Scept. part. 1. prop. 2. dicit. Atque idem Aurum communi Aqua Regis, & (expertus loquor) quibuſdam aliis menſtruis in apparentem liquorem reduci poteſt, adeò ut Auri corpuſcula unà cum corpuſculis Menſtrui per chartam emporeticam

ticam penetrare non negent, cumque iis etiam in ſalem Cryſtallinum coagulari. Et expertus fui ulterius, me parvâ ſalinæ cujuſdam ſubſtantiæ à me præparatæ copiâ ſatis facilè ſublimare Aurum poſſe, in rubicundorum Cryſtallorum mediocris longitudinis formam; multiſque aliis modis Aurum palliari, ſuamque operam conferre ad corpus tum ab ipſo, tum à ſe invicem valdè diverſa conſtituenda, & nihilominus tamen poſtea, ad idem Numericum, Flavum, Fixum, Ponderoſum, & Malleabile Aurum, quod ante mixturam erat reduci poteſt. hæc Boyle. & quis non novit Chymicos ſuâ arte poſſe Aurum in fumos & vapores convertere: Mercurium in communi aquâ forti reſolutum, poſt evaporationem humidi in pulverem rubicundum & de flavo participantem converſum ire, ipſe non ſemel ſum expertus. Præterea, Videmus (inquit D. Boyle de Orig. & virtut. Gemmarum) particulas Argenti in Aquâ Forti, vel Plumbi in ſpiritu Aceti, per reſolutionem reductas in formam fluidam, utut prius opacas, poſtea tamen ita eſſe diſpoſitas, ut non tantum conſtituerit pellucidam ſolutionem, ſed &, ſi placuerit, pellucidas cryſtallos. Per diſtillationem, Oleum Aniſorum tranſmutatur in nigram, piceamque ſubſtantiam, D. Boyle Paradox. Chym. ubi ſatis probat illam ſubſtantiam, non modo ſeparari ab oleo, ſed etiam recens eſſe generatam. Ex urinâ humanâ ſecundum artem præparatâ fit Noctiluca, ſeu Phoſphorus Chymicis dicta, quæ ſponte lucet, imo & res comburit, pulveremque pyrium incendit, &c. ſed qui legunt Chymicorum ſcripta, ſatis magnam Experimentorum & Operationum turbam inveniet, quæ non poſſunt non admirationem excitare, & quæ debitæ conſideratæ, & cum noſtro caſu comparatæ, pleræque multò videbuntur impoſſibiliores, quàm eſt metallorum tranſmutatio, & cum experientia doceat Chymicos effectus illo difficiliores, imò qui videntur cum naturâ pugnare, poſſe producere, in ipſam arietare cenſendi eſſemus rationem, ſi negare vellemus poſſibilitatem mutationum factu faciliorum. Quibus alias adjicere rationes poſſibilem metallorum tranſmutationem evincentes, ut & experientias non contemnendas, multum luminis præſenti negotio allaturas, facilè foret; ne prolixitate nimiâ me tædium Lectori creaturum vererer; unde dicta ſuffecerint.

§. 5. Videndæ paucis reſtant proprietates vel affectiones auri, quo conſtet eas aliis quoque metallis ineſſe poſſe; indeque

 poſſi-

poſſibilem converſionem eorum in aurum, abſurdam cenſeri non poſſe. Primò hîc ſeſe offert loco ſubtilitas particularum, quâ aurum reliquis metallis ſuperius eſt; nullâ cum rationis ſpecie aliis metallis denegari hæc poteſt, cum enim omnia ex materiâ in indefinitum diviſibili conſtant, eaque potentia, vel diviſibilitas æqualiter omnibus competet, admitti nequeant Atomi, ſive particulæ naturâ ſuâ indiviſibiles, quarum aliæ forent majores aliis; multo minus concipiendum minores Atomos conſtituere Aurum, majores verò reliqua metalla; quæque ex majoribus & craſſioribus conflata ſunt particulis, non poſſe eam ſubtilitatem accipere, quam aurum habet; Atomica enim ejuſmodi ratio Philoſophandi, à Philoſophis paſſim indefinitam materiæ diviſibilitatem agnoſcentibus, repudio miſſa eſt. Nec video (ut cum Dom. Boyle de producibil. Chymic. Princip. part. 1. loquar) cur impoſſibile ſit, ut actio ignis corporum particulas ad eam tenuitatem redigere queat, illaſque, vel inter ſe conſociare, vel cum particulis aliorum corporum; Nam quàm violentus & irregularis ſit motus particularum ignem conſtituentium, & metalli in ignem liquifacti, omnes norunt, illæ autem particulæ, vehementi ac irregulari in motu conſtitutæ, in ſe mutuo vel obviam impingentes materiam, neceſſariò debent angulos extantes abradere, & conſequenter, particulas magis ſubtiles reddere. Hiſce accedit ſubſtantia aurifica (ſi liceat eo verbo uti) & forſan corroſiva, erodens, ac diſſolvens ſubſtantiam, quæ in aurum tranſmutanda venit. Ex hâc particularum ſubtilitate ſequitur, Auri gravitas ſc. Particulæ cum valdè ſint exiles ac politæ (nam Dom. Leeuwenhoek Continuat. Arcan. Natur. Epiſtol. 100. dicit, quod ope miroſcopii aureas particulas contemplanti, apparuerunt ejus magnitudinis, ac vulgares arenulæ nudis oculis conſpectæ videntur; & in eadem Epiſtol. refert ſe aurum conſpexiſſe conſtans ex particulis adeo lævigatis ac teretibus, quaſi polita eſſent, imo ut ne vitrum quidem magis ſit politum) Quales politæ ac exiles auri particulæ, proximè invicem appoſitæ, & arctiſſimè ſibi mutuo connexæ ſunt, quo ita magna ejuſdem materiæ moles minori intervallo contineri queat; Ex hac arctiori partium auri nexu, maximâque earum viciniâ, altera auri affectio & proprietas emergit, gravitas, puta, quæ ipſi præ cæteris competit; verùm neque hæc proprietas ita competit auro, ut aliis particulis communicari nequiret, vel aliæ corporum

porum

porum particulæ ſimiliter vicinæ invicem reddi non poſſent, dedimus enim probatum, reliquorum metallorum particulas, poſſe ad eundem cum Auro ſubtilitatis gradum reduci, quod autem Auro competit propter illam ſubtilitatem, idem quoque aliis metallis propter eandem ſubtilitatem competere poſſe, quis negare ſuſtinebit; præterea ingens illud orbis Philoſophici Luminarium Robert. Boyle de Ponderabil. Flammæ, multis, præclariſque experimentis probat, ipſum ignem adaugere pondus metallorum & Mantiſſ. Experiment 2. demonſtrat, octo uncias puri ſtanni bihorio in ignem liquefactas viginti quatuor granorum pondere adauctas fuiſſe; ſi igitur metalla ab igne poſſint pondere augeri, non opus eſt, ex longinquo aliam quærere cauſam, quæ idem præſtet. Leve foret negotium ex eodem principio eruere communicabilitatem aliarum auri proprietatum, maxima parte, ex ſoliditate & gravitate ejus derivandarum; ſi enim ipſa communicari queat partium contiguitas, & ponderis incrementum, cauſæ quæ hiſce impertiendis ſufficiunt, ſatis potentes ſunt habendæ ad alias affectiones procurandas. Sed alia utcunque coloris eſt ratio, qui neque dependet à ſubtilitate particularum, nec à gravitate, vel ſoliditate quam gravitas ſupponit, etiamſi quidem quantum eſt albedinis ab ea dependeat, quemadmodum cap. 2. diximus; Interim tamen ſimilem auri tincturam & colorem aliis metallis ineſſe poſſe, nihil vetat, nullum enim dubium eſt, quin eandem habere poſſint ſuperficiei configurationem, à quâ illum colorem dependere diximus, quam Aurum habet, præprimis cum, experientiâ teſte metallorum ſæpiùs colores immutentur, ita plumbum multoties liquefactum, jucundiſſimum ac auro quam ſimillimum induit colorem; legant qui volunt Boyle de Colorib. part. 3. ubi plura inveniuntur ejus rei experimenta. Suffecerit paucis Lapidis Solis, metallorumque tranſmutationis, demonſtraſſe poſſibilitatem; eamque vindicaſſe ab objectiunculis, quas hujus artis oſores, & ejuſdem cultorum deriſores ſibi in animo quàm pueriliter fingunt; rogatoſque volo Lectores, ut vos, quibus ſuppetit otium id compleatis: quod auſpicatus ſum, perficiatis; hanc artem nobilem defendatis; quod rudè adumbravi ego, vos accuratiori penecillo delineatis exactius; imperitorum clamores ne vos terreant, nam cum Comico exclamare licet.

Ho-

Homine imperito nunquam quicquam injustius,
Qui nisi quod ipse fecit, nil rectum putat.

Sed tamen dum in hæc arte versamini, ab impostoribus caveatis, nam

Fælix quem faciunt aliena pericula cautum.

ΕΠΙΜΕΤΡΑ,

I. EX LOGICA.

1. *Ad omnium disciplinarum Philosophicarum bene esse, necessaria est Logica.*
2. *Sine quâ nemo masculam consequetur eruditionem.*
3. *Etiam eo nomine commendabilis est, quod compendiosè & cum judicio de rebus differere doceat, item audire, legere, scribere, meditari, ac conferre.*
4. *Logica benè dividitur in tres partes, secundum tres operationes mentis humanæ.*
5. *Prima, agit de simplici apprehensione, secunda, de Judiciis, Tertia, discursu.*
6. *Decem dari prædicamenta, seu categorias veteres rectè senserint.*
7. *Una substantia non est magis substantia quam alia.*
8. *Nec substantiæ sibi mutuo contrariantur.*
9. *Nulla dantur Relationes quin aliquid habeant fundamenti, nam cæteroquin quidvis ad quodvis referri posset.*
10. *Quatuor dantur instrumenta Logica, Definitio, Divisio, Syllogismus, Methodus.*
11. *Figura Galenica, seu quarta admitti potest inter Syllogismos rectè concludentes.*
12. *Syllogismi hypothetici procedentes à positione consequentis ad positionem antecedentis, non rectè concludunt.*
13. *In sorite requiritur ad minimum, ut propositio immediatè præcedens conclusionem sit affirmans.*

14.

14. *Optima Methodus est, qua progreditur à faciliori-bus ad difficiliora.*

15 *Logica communiter Practica dicta, à studiosis non est omittenda, docet enim regulas artis &c. in usum diducere.*

II. EX MATHESI.

1. *Numerus semper ac semper in infinitum augeri potest, non autem minui.*
2. *Numerus cum Euclide Describatur quod sit, multitudo ex unitatibus conflata.*
3. *Nulli numero nec denario, nec ternario, nec septenario nobis competit efficacia, quare quæ quidem pro eorum virtute Physica proferunt, gerris siculis leviora sunt.*
4. *Demonstrationes per super impositionem, vel ad absurdum, legitimæ sunt.*
5. *Inter Celebria mundi Systemata, quæ hodie circumferuntur, primas tenet Tychonicum; nam pleraquè phænomena, solvit, quam Copernicanum.*
6. *Planetæ non moventur circa terram ut centrum, sed solem; Sol verò circa terram movetur.*
7. *Ratio cur Sol plus temporis impendat, progrediendo ab æquinoctio vernali ad autumnale, quam progrediendo ab æquinoctio autumnali ad vernale est, quod terra non sit verum centrum ejus motus, sed tantum prope verum.*
8. *Puteus ad perpendiculum effossus non erit Cylindriacus, sed turbineus, cum nulla perpendicula reipsa paralela sunt.*
9. *Cometas malorum prænuncios esse, constans ab omni ævo experientia docuit.*
10. *Duodecim signa Zodiaci imperium aliquod in hominum*

minum corpora diffundere, sunt planetariorum deliramenta.

11. *Planetarii & Almanachistæ ex Eclypsibus Solis & Lunæ, & siderum aspectibus, de bellis, eversionibus rerumpublicarum, morte personarum illustrium &c. prognosticare, non possunt.*
12. *Singulis passibus quibus progredimur, alium videmus horizontem.*
13. *Luna nunquam minus illuminatur, quam cum est plena.*
14. *Luna potest Eclypsin pati etiamsi utrumque luminare supra horizontem conspiciatur.*

III. EX PHYSICA.

Tum Generali: tum Speciali.

1. *Realiter differt Philosophia Naturalis ab omnibus aliis disciplinis.*
2. *Considerat enim corpus qua tale, quod nulla alia disciplina facit.*
3. *Physicorum principia tria sunt, duo constitutiva, Materia sc. ac Forma, unum effectivum, sc. Motus.*
4. *Materia est subjectum omnium mutationum, quæ in naturâ fiunt.*
5. *Materia est in infinitum divisibilis.*
6. *Inseparabilis enim ejus proprietas divisibilitas est, fluens ex ejus essentiâ.*
7. *Consistit autem & tota absolvitur in Extensione.*
8. *Ex quâ fluit etiam impossibilitas mutuæ corporum penetrationis.*
9. *Perperam nonnulli spatio tribuunt extensionem, illudque cum corpore confundunt.*
10. *Forma dat rei tale esse.*

11. *Formas materiales ſubſtantiales in brutis non dari nullâ ſuadetur ratione.*

12. *Motus liquorum, qui fiunt in Antliis. tubo retorto, Philtro, cucurbitulis, ſuctione mammarum, tabaci, reſpiratione, & quæ plura ſunt id genus recte dixerunt quidam, fieri* ob fugam vacui.

13. *Univerſa corpora nunc exiſtentia conſtituunt hunc mundum; & ſi alia darentur corpora, etiamſi eodem modo diſpoſita & in omnibus hujus mundi corporibus ſimilia, alium dari mundum dicendum foret.*

14. *Infinitus Mundus Carteſii non poteſt admitti ab iis, qui norunt quid ſit creatura.*

15. *Carteſius ipſe fatetur quod, ſi darentur loca extra mundum, particulæ vortices conſtituentes, cum conantur recedere à ſuis centris diſſiparentur, & quod in illa loca vel ſpatia abirent nullam ibi invenientes reſiſtentiam: dari autem talia loca plerique concedunt & ipſe Carteſius concedere debet.*

16. *Etiamſi ille dicat (princip. part. 2. §. 21.) cognoſcimus hunc mundum, ſive ſubſtantiæ corporeæ univerſitatem, nullos ſui extenſionis fines habere.*

17. *Motum in principio à Deo corporibus inditum fuiſſe videtur, & adhuc ab Eo in eâdem quantitate conſervari.*

18. *Mundum ab æterno fuiſſe, impoſſibile eſt.*

19. *Dari Ignem ſub concavo Lunæ, negant illi, qui neſciunt quid ille ignis ſit.*

20. *Magnetem operationes ſuas exercere; ope particularum ſtriatarum ut adverſum rationi rejicimus.*

21. *Motus reciprocus ſeu fluxus & refluxus maris, an poſſit explicari dubito valdé.*

22. *Qui ſtatuunt cauſam ejus eſſe preſſionem materiæ, inter Lunam ac terram fluentis, nunc magis, nunc minus, nunc hic, nunc alibi, propter Lunæ appropinquationem ad terram, factam, errant.*

23. *Montes, Valles, Maria, Beſtias, ac homines aut homunciones, exiſtere in Lunâ vel Judæus non credit.*

III EX PNEUMATICA

1. *Animam rationalem nunquam morituram recentiores Philosophi omnes concedunt.*
2. *Mens est liberrima & tamen maximè necessaria, ac determinata.*
3. *Unico actu à Deo creari, ac corpori uniri videtur.*
4. *Claram & distinctam Dei ideam, nemo potest Creaturarum habere.*
5. *Prorsus est illicitum de existentia Dei dubitare.*
6. *Dici non potest Deum posse fallere si velit.*
7. *Attributa Dei vel sunt communicabilia, quæ fluunt ex spiritualitate, vel incommunicabilia, quæ fluunt ex Deitate.*
8. *Judicium est actus intellectûs, non voluntatis.*
9. *Contradictoria, sive quæ contradictionem involvunt, Deus non potest.*
10. *Ex innatâ ideâ demonstrari non potest Atheo existentia Dei.*

IV. Ex ETHICA POLITICA.

1. *Actiones humanæ non possunt ad hominis voluntatem determinari, sed actiones hominis possunt.*
2. *Humanæ igitur actiones, non possunt esse peccaminosæ, hominis iterum possunt.*
3. *His igitur non illis præscribitur Lex, quæ naturæ dicitur.*
4. *Summum omnium bonum, objectivum est Deus, formale autem ejusdem fruitio.*
5. *Affectus sunt vehementiores animi commotiones, excitatæ à perceptione rei bonæ aut malæ, conjunctæ cum vehementiori motu corporis.*
6. *Omnes affectus possunt reduci ad Amorem & Odium.*
7. *Politica est disciplina docens Rempublicam constituere, & constitutam conservare.*
8. *Ad rempublicam non requiruntur plures Familiæ, cum una si sit numerosa sufficiet.*
9. *Optimus regiminis status est mixtus ex Monarchico, Aristocratico & Democratico.*
10. *In tali regimine sunt omnium statuum simplicium quidem incommoda, sed sunt etiam omnium commoda.*

F I N I S.